AKU PÄIVIÖ

HORNIN ORJAT

TYÖKANSAN
KUSTANNUSYHTIÖN
KUSTANTAMA

PORT ARTHUR, ONT.

Työkansan Kustannusyhtiön kirjapainossa 1913.

HORNI

Kauas ylti kuulun Hornin maita,
kauas myöskin näkyi linnan torni.
Mistä oikein kulki raja-aita
sit' ei tiennyt edes itse Horni.

Kenties aina siitä, mistä vouti
uuden töllin keksi, verot riisti,
jota tapaa sitte yhä nouti,
kävi talossa ja aitat niisti.

Taikka kävi aina raja siitä,
missä neito sulhasia vuotti,
Horni näes veroista myös niitä
hetkiseksi linnahansa tuotti.

Että oli kultaa, hopeata
Hornin linna aivan hulvillansa
niinkuin jotain muuta rojakkaia,
siitä suurennellen kertoi kansa.

Ja jos paljon karjaa, kaksin orjaa
kaikenlaisen työn ja taakan kantoon;
miestä, naista, vanhaa, nuorta sorjaa
riitti raadantaan jos huvin antoon.

Miten Horni linnassansa eli,
tiesi vähän, kertoi paljon kansa,
kuinka söi ja joi, mässäs, mellasteli,
piinas, piiskau[illegible] orjiansa.

Kuinka jossain salakammiossa
julki-vaimoansa ihanaista
piti ikuisessa pimennossa,
kosk' ei suvainnut niin jumalaista,

joka orjiakin ihmisinä
suosi, sääli, itki heidän vuoksi,
koko linnan liehui enkelinä,
hiipi aina kärsivien luoksi,

joka oikeutta tehdä koitti,
nuhteli kun joku pahoin eli,
Hornin usein hyvyydellä voitti,
himot hirveimmätkin taltutteli.

Tuota sietänyt ei Horni kauan,
näet häiritsi se talon tapaa,
iljennyt ei tappaa, keksi hau'an, —
alkoi talon tavat, Horni vapaa!

Linnan itäpäässä oli torni,
jylhä, harmaa, orjakansan kammo,
muistuttaja julmuudesta Hornin
sekä isiensä töistä ammon.

Laajat vainiot, ja kaakinpuita
niinkuin peljätteitä linnun, pedon,
kauhuks' orjain, juurillansa luita,
pystytetty kulmaan joka kedon.

Horneill' oli näet ollut aina
omat lakinsa ja la'in käyttö,
hallinnehet itsevaltiaina,
ruoska aina oikeuden näyttö.

*

Tuolissansa, tyynyin tukemana,
suurna, leveänä Horni makaa;
kylläisyydestänsä raukeana
käskyjänsä tuskin viitsii jakaa.

Silmät kiinni, huuli lerpallansa,
pulleana niinkuin lihavuori
siinä lepäelee, seuranansa
eteen polvistunut nainen nuori.

Nauttia ja aikaa kulutella
näet Hornill' oli monta tapaa,
niinpä nytkin orjanaikkosella
työnä hierustella vatsaa, napaa.

Puutett' orjista ei näet hällä,
niit' on kaikin päin ja tavoin käyttää
ja ne pelvoin, vähin käskemällä
sormen viitteenkin jo kokee täyttää.

Kauan näin on tyttö hierustellut
käsin pehmein, taitokeinoin parhain;
Horni kuorsaa, äsken haukotellut,
tyttö levähtää — mut liian varhain.

Horni herää, suuri hahmo muuttuu,
tytön koko ruumis vavahtaapi;
näet tietää, milloin Horni suuttuu,
rangaistuksen silloin julman saapi.

Hornin tapa anteheks' ei antaa,
niinpä tornihin taas tytön jättää,
uusi naikko viinituopin kantaa,
hänellekin vielä herjat mättää.

Keksii muutteheksi keinon uuden,
nautinnon taas suuremmaksi huomaa,
samanlaista kaikk' on yhä muuten,
kunnes haluaa hän saada juomaa.

Tuot' on vuottanutkin viinituoppi,
koska vatsa Hornin suvaitseepi,
nyt on sinne tullut pieni ruoppi,
kannun tyhjäks Horni maisteleepi.

Tuosta elostuupi, silmät avaa,
virnistääpi naikkoselle suutaan,
silmää ympärille ja kuin havaa,
äyhkäsee ja äreästi huutaa:

— Pilliniekat hoi! nyt pillit soimaan
että heliseepi ikkunatkin!
Ja te naikot naarastanssi voimaan,
että kiihottuvat jumalatkin! —

Käsky täyttyy tai'an nopeasti,
pillit räikyy, rummut, teräskimmet,
parvena nyt siihen huimaavasti
ilmestyypi paljaat tanssi-immet.

Parvin, parittain ja yksin
tanssi vaihtuu, hohtaa nuori liha,
Horni ahnain seuraa silmäyksin,
poies häipyy kasvoiltansa viha.

Viimeisenä tiukutyttö tumma
matkii piiskurin nyt ruoskan siimaa
elein hekumaisin; himon summa;
kiihtynyt on Hornin veri kiimaan.

TYÖ

Tanner tömää, seinät jyskää,
kivet järsii, rattaat ryskää,
väen väkiin mylly jauhaa,
aamust' iltaan ilman rauhaa.

Kammessa sen riehuu orjat,
vanhatkin kuin nuoret norjat,
miehet, vaimot, äiti-naiset,
mielipuolet, puuttuvaiset.

Selät köyryinä kuin vanteet,
yhtä jänttä kädet, lanteet
orjat vääntää, polkee, puhkaa,
vouti huutaa, ruoska uhkaa.

Joukossa on kurjamainen,
muinen Hornin ilonainen,
jonka kasvot kerran viehti,
varsi jousti, tanssi kiehti.

Polvissa nyt suuret pahkat,
rinnat riippuu niinkuin nahkat,
kammessa hän minkä voipi
riuhtoo, koska ruoska soipi.

Tanner myllyn tahmamainen,
hien, veren niljakkainen,
vaaran uhkaa, jalan lipuu,
kuolon iskuin kampi hipuu.

— Paina lutka, taikka ... läiskis! ...
soipi ruoska ... läiskis! ... läiskis! ...
Orja lyyhyy, kurja torjuu,
kammen kanssa kieppuu, horjuu.

Äänetönnä niinkuin lammas
kaatuu, ratas torahammas
kietasee ja ruumis ruskaa, —
nyt ei orja tunne tuskaa ...

*

Miehet, naiset samanmoiset
vuoren rintamassa toiset,
verinaarmut ruumiissansa
vääntää, kantaa taakkojansa.

Voudit huutaa, huovit valvoo,
orjat hikoo, kurjat palvoo;
aamun koista laskuun saakka
sama helle, sama taakka.

Lapset siinä myöskin myötä
rinnan äidin tekee työtä

kelmeinä ja nääntyneinä
niinkuin kuiva kuloheinä.

*

Orjiensa Horni antaa
hänet tuolissansa kantaa
katselemaan peltotyötä,
että jaksais taasen syödä.

Paahtavainen poutapäivä,
mustaks' ihon polttaa räivä,
köyryin hyörii orjalaumat,
kaatuu korret, kohoo aumat.

Horni verhon alla lou[illegible]n
haukotellen, säärtä oikoin
katsoo tuota, vierellänsä
juomakannu, ystävänsä.

Voudin lähimmän nyt vaatii,
hälle leikin näin nyt laatii:
— Mitäs tyttölöillä verhot,
kauniimmathan ilman, perhot. —

Vouti yskän ymmärtääpi,
kiusan verhot häviääpi;
samalla hän myöskin määrää
että tytöt liki häärää.

— Miksis ujostuttaa noita,
turha häpy ottaa koita,
orjalle ei sovi moinen, —
Hornin viittaus tää toinen.

Vouti yskän ymmärtääpi,
turha häpy häviääpi,
tanssia ne vaikka voipi,
hetken kun vaan ruoska soipi.

*— Ken on tuolla tyttö yksi
ukon kanssa vieretyksin,
jok'ei ole lailla toisten?
Oikuista en pidä moisten. —*

*— Luikan joukko, epatoita
kyllä pehmitän ma noita! —
Vouti virkkaa ja kuin viima
luokse ryntää, ilmass' siima.*

*Tyttöön iskemähän heti.
— Maltas! Mitä tyttö teki? —
Luikka kysyin suojaa lastaan,
iskut ottaa ylvään vastaan.*

*— Kysyt tai et, aivan yhtä.
Tyttö, verhot yltäs nyhdä
ja kuin nuoli siitä juokse
tuonne toisten tyttöin luokse! —*

— Tuo on järjetöntä tuumaa! —
Luikan päätä viha huumaa.
—Kosk' on tapa vainiolla
impysien alast' olla? —

Vouti vihan vimmassansa
alkaa lyödä ruoskallansa.
Myöskin Luikka tuosta suuttuu,
siimahan jo käsin puuttuu.

— Paalumestar'! huutaa Horni.
— Noille piiskat, sitten torni. —
Kutsuttu on kohta luona,
mukanansa piiskamuona.

Luikka, panematta vastaan
pyytää säästämähän lastaan,
antamahan hälle senkin
mit' ois saapa tyttönenkin.

— Ensin toinen, toinen sitte;
iskut käykööt ylimmitte! —
määrää Horni. — Näytelmätä
orjat katsokohot tätä. —

Vaikk' on suussa olkitukko
kuiskaa sidottaissa ukko:
— Kestä tyttö, kaunokainen,
niinkuin Luikan tyttö vainen! —

Äänt' ei pääse tytön suusta
vaikka silpois lihan luusta .
Tuo on seikka Hornin harmi.
— Piiskur', etupuolle karmi! —

Orjat väristen nyt tätä
saavat nähdä näytelmätä,
joka huippuhunsa yltyy,
kunnes vihdoin Horni kylläy.

VOUTITUVASSA

Pöydän ympärille kiertyneinä,
miten rehevämmin istuskellen
voudit Hornin, ehkä väsyneinä,
aikaa tappaa juoden, jaaritellen.

Puheessansa Hornin sanantapaa,
niinkuin muutenkin he häntä matkii,
rehevänä niinkuin hän ja vapaa
haarikoistaan olutta he latkii.

— Sanokaatte, mietin joskus tuota,
miksi suolattakin janottaapi
ynnä kuinka paljon täytyy juoda
miehen, ennenkuin hän kyllän saapi?

Siima kysyy, viisasteluun vastaa
Pitkä Hotka, tietää, selittääpi:
— Kurkkua min useammin kastaa
sitä useammin kuivaks jääpi.

Kuinka paljon? — tuoll' ei ole määrää,
ykskään onko haljent' maha, sano?
Monet näet kaiken ikäns' häärää,
eivät täyty eikä lopu jano.

Saapasparin voin ma lyödä veikkaa
että yhden täyden juoda jaksan;
jos se tyhjäks tulematta keikkaa,
niin ma yhtä vastaan kaksi maksan. —

— Hornin sanotahan juoneen kerran
koko sangollisen yhteen tekoon,
mutta olkoon menneeks': saappaan
verran
jos sä kaadat kurkkuus, käyn mä
vetoon. —

— Tuoss' on käsi. Kyynärän kai varsi
miehen tuopin mitaks riittää, mitä? —
Oltta orja! Joutuin siitä marssi!
Täynnä varovasti kanna sitä! —

Huulilleen nyt saappaan Pitkä Hotka
asettaa ja olut alkaa luistaa.
— Seisokin nyt ettei polvet notka,
ohi et saa pisaraakaan suistaa! —

Toisten päältä katsoin käypi kompa.
— Miltäs näytät, noin kun katsot
peiliin? —
Mutta hitonlainen kurkku onpa,
kaataa vaan kuin mitäin vettä leiliin!

— Kaada päälle. Jos näät repeääpi
taloss' onpa aina nuoraa, äimää! —
Viime tipat Hotka niristääpi,
lattiahan saappaan lyödä läimää.

— Piru olet juomaan, Hornin lainen,
saappahia tulet nyt sä saamaan,
mutta riittiköhän vielä vainen? —
tuoss' on toppi, vedä sekin naa-
maan! —

— Vielä menis vaikka saapas toinen,
mut en muuten juo ma ylenmäärin,
koska voiteen haaskaust' on moinen
turhaa sekä kaikin puolin väärin. —

— Mutta mikäs sun on, Jörkkö Julma,
niin[illegible]n jämötät kuin ukkospilvi;
kurehissa vallan sun on kulma,
juo et, haasta. Puske ärtys ilmi! —

— Kiittämättömyyden palkaksensa
saapi tässä vaikka kuinka raataa, —
virkkaa Julma Jörkkö verkallensa,
oluthaarikkansa suuhun kaataa.

Esimerkiks minä, minä tässä,
joka työni ehkä kyllin tiedän,
joka päivät myllyn jyrinässä
ruoskaa soitan enemmän kuin siedän,

kerron suorin kielin herralleni:
„mylly huonost' käy, on vähä voimaa,“
tämä siitä herjat silmilleni,
lempeydestä muka mua soimaa. —

— Mitä tuosta, se on Hornin tapa,
enemmän min saapi, vielä vaatii;
rasvaa hieman, niin ei nau'u napa,
mitäs hälle aivan totta laatii.

Minä laitan kielen sitä mukaa
miltä milloin Hornin naama näyttää,
ja niin asiat käy myötäsukaa,
Hotka tuumii, työnsä kun näät täyttää.

— Mun ei mutkin ole halu haastaa,
koska mutkattoman myöskin vaadin.
Tuskin vanhana näin viitsin raastaa
enää Hornin aittaan, sen ma laadin. —

— Mikä hitto meni Jörkön nahkaan,
kestänythän olet monet remut!
Tuota sanone et päätä pahkaa,
muista ett' on eessä Hornin kemut.

Viikon kestävät ne, vierahina
miehinensä herrat linnan kolmen,
taasen pöydät tulvii kukkurina,
rypälviiniin vaihtaa saamme olven.

Taas' on remua ja ääntä soiton,
naikkoja ja naarastanssin huumaa! —
Hotka, niinkuin saanehena voiton,
innostuksissansa tuota tuumaa.

— Kuullut olen tuon ma sekä arvaan
mitä meille nämä remut tulvii,
tiedän näet kanssa mielen karvaan
että meille tähtehet vaan hulvii.

Puhuaksein oikein kieltä suoraa
kaikk' on hieman ohraisesti meille,
naikot ovat vanhan Hornin huoraa,
toist' on viini meille, toista heille.

Tuon ma tiedän, hiukan vielä vyöksi,
nenähäin jo löyhkää veren tuoksu:
mässääjille orjain lapset yöksi,
paalunäytös, sekä kujanjuoksu.

Muka vuoksi Luikon, jonka Suima
pakotiellä tappoi, sekä suvun,
aiotaan nyt kuritus tuo tuima
panna toimeen yli päitten luvun.

Jotakin lie liikaa, koska ottaa
Julman Jörkön raakaan omaantun-
toon.
Mutta, Paalumestar', eikö totta,
laitelluthan oot jo värkit kuntoon? —

Paalumestar' hieman hymähtääpi,
todeks' sitte Jörkön sanat myöntää,
mutta lisää: — Kuri häviääpi
kädestään jos ruoskan poies työntää.—

— Joutavia. Miten kuri moinen,
tolkuton ja miehekkyyttä vailla,
jossa ruoskaa toisen vuoks' saa toinen,
vaikuttaa voi oikealla lailla. —

— Kokemus sen näet Jörkkö näyttää.
Vanhan Hallin kanssa sua ennen
tässä olen ruoskaa saanut käyttää;
laki parhain: lyödä tullen mennen. —

— Hiiden niin on niitettykin viljaa,
lempokaan ei lopemmin vois niistää,
mutta pelkään että, vaikka hiljaa,
mielenmaltin se myös viimein riistää.

Jälkehesi lienen miesi julmin,
maine siitä jälkeheni jääpi,
veriruoskin kävin läpi pulmin,
vihoviimein tuo jo iljettääpi.

Tänään kun ma taasen lopen lapoin
orjain hien, voiman, verta tilkan,
koska näet melkein naisen tapoin,
tunsin ma kuin hirtehisen ilkan. —

— Noin kun helläks käyt, niin haasta,
mit’ ois orja, ellei hallittaisi,
missä järjestys nyt olis maasta
ellei sitä ruoska aikaan saisi?

Kansa on kuin maa, ja hallitsija
niinkuin aurinko mi valaiseepi,
kansa työtä varten, raatajia,
hallitsija onnen jakeleepi. —

— Miten tulis toimeen, kysyt, kansa
ellei sitä ruoskin hallittaisi? —
Kyntäis tieten, kylväis peltojansa,
nautitseisi minkä irti ».

Kuuluneeko „auringolle” tuokin,
kuten Horni elää ylimalkaan,
arkipäivät sekä kemut nuokin? — —
epäilyttämään se mua alkaa. —

— On kuin kuuluisi et Jörkkö enää
Hornin uskolliseen väkeen lainkaan;
orja ainakin, jos siten tenää,
luotettava ei oo enää vainkaan. —

— Haastelunne käy jo vakavaksi;
syy on siinä: ette ota oltta.
Noin kun urahtelee koiraa kaksi,
toisiltaan ne pian karvat polttaa.

Juokaa veljet parin tuopin verran,
harmille se kyllä haudan kaivaa;
mitä tutkimahan töistä herran, —
Suima tuumii, — se on turhaa vaivaa!

HUOVIHUONEESSA

Vahtivapahat nyt pyssyniekat
lojuu pahnoillansa kasarmissaan,
seinustalla pyssyt, keihäät, miekat
hujan hajan haoiss', nauluksissaan.

Hikisenä saapuu siihen Suima,
nuori huovi, joll'on vartta, niskaa,
työssä ensimmäinen, vaikka huima,
rensselinsä pankon päälle viskaa.

Oluttynnyr' tyhjäksi jo juotu
antaa hälle apeata mieltä,
poika, vallan tulen kanssa luotu,
pidättää ei enää jaksa kieltä:

— Virka moinen ilman oluetta,
hitto soikoon, ennen otan tornin
vaatimatta kaulankastiketta!
Vieköön hiisi viran sekä Hornin!

Kunnon huovi sietäisikö moista
vaikk' ois haituvia vailla vasta:
oluttynnyr' tyhjä päivää toista. —
Ulos lemmon viskaan ikkunasta! —

— So, so, poika. Päähäsi teet reiän
yhtä suuren kuin on ikkunakin;
järjestys on virka myöskin meiän,
herra se on näet herrallakin.

Moist' ei sovi miehen käyttää kieltä
herrastaan, min armoleipää järsii.
Jos ei aina oltta, kun on mieltä,
odottaakin silloin hieman kärsii. —

Vanha Halli, ärtyinen ja vakaa,
joll' on niinkuin isännyyden valta,
näin nyt isän neuvojansa jakaa.
Suima tuot' ei vaiti kuulla malta:

— Sopii jaaritella vanhan kuonan,
min ei lumi enää sula suussa,
joka vartijana Hornin muonan
istuu ett' on kolo porraspuussa

Toist' on minun; monta peninkulmaa
soita, rämeitä ja kallioita
tehnyt olen jahtia ma julmaa. —
Mutta mitäs tässä jatkaa pakinoita. —

Tarttuu tynnyriin ja aikoo heittää,
välihin nyt syöksyy Simo Rankka,
sylin levein ikkunata peittää,
virkkaa vakavasti miesi vankka:

— Suima, maltahan nyt edes hetki,
onko sun nyt häntäs alla taula,
kerro ensin koko karvas retki,
sitte vasta vaikka tanssi, laula. —

— Otus, virkkaa Halli, päässyt var-
maan,
tai ei onnistunut tyttölöissä,
siit' on poika saanut mielen karmaan
kun ei kunnostanut miehen töissä. —

— Yhtä hyvin tiedätte kuin minä,
että ajoin nuorta Luikkaa, orjaa,
joka karkas viime hämärinä.
Sääli moista nuorukaista sorjaa. —

— Vielä sääliäkin mokomata
herrallensa uskotonta lurttaa!
Rangaistust'en kyllin ankarata
tiedä, millä kurittaisin hurttaa.

Hirttää saisi koko Luikan suvun,
niiden vuoks' on ijän kaiken harmi
suurempi kuin koko orjaluvun, —
mielihaluissansa Halli karmi.

— Kuink' on kunkin tunto, tuo on
Hallin;
työni myöskin minä täytän aina,
voin ma vaikka paukahuttaa nallin
eikä murha tuntoani paina.

Mutta täss' on toisenlainen juttu. —
Tuntikaudet ajan nuorukaista;
viitakoissa vilkkaa pojan nuttu,
rikkeimistä nuori iho paistaa.

Ristin, rastin, ylös, alas maita
samotahan eistämättä matkaa,
poika kaarelmia tekee konstikkaita,
sinnikkäästi pakoansa jatkaa.

Utsin koiria, ne luona häärää,
haukahtavat, mut ei enempätä.
Harmilleni tuskin tiedän määrää;
minkä tehdä, kärsiä vaan tätä.

Ampunut jo oisin säälimättä
pojan hitonmoisen kuoliaaksi;
joskus tähyn saankin, nostan kättä,
poika taas on päässyt pensaan taaksi.

Hepo vaahdossa ja uupumassa
päätänkin jo jättää koko jahdin,
silloin äkkään pojan istumassa
käsikaulatuksin kanssa Vahdin.

Kiukuissani, muuta en ma muista,
pyssyn laukasen ja ilma raikuu,
niinkuin kymmenistä pyssyn suista
mäet, metsät ympärillä kaikuu.

Savu haihtuu. Maassa nuorukainen,
Vahti nuolemassa ruumistansa.
Ajan luokse, mieli sameainen,
varmana jo pidän kuolemansa.

Nuori Luikka päätä kalpeata
kohottaa ja katsoo silmihini.
Katse moinen — jotain kamalata
viilsi siinä läpi ytimini.

Kuvaa tuot' en saa nyt silmistäni:
Vahti nuolee ampumani verta,
ääni väräjääpi vierelläni:
„Hyvä Suima, ammu vielä kerta!"

Mitä tehdä, mietin, hyvä säästää,
terveheks jos poika tulla voisi,
muuten hänet tuskistansa päästää,
luotihan sen huojennuksen toisi?..

Näin, kuinka verta julmin vuoti,
mutta elohon ma pojan heitin.
Kyljestänsä mennyt oli luoti,
sen ma parhain paidallani peitin.

Noita-akan luokse pojan kannoin,
parantaa ma hänet käskin aivan,
ensi palkaks solkeni jo annoin,
hyvin aioin palkita ma vaivan.

Tilin työstäni nyt teen ma siten:
valehtelen pojan saaneen surman;
yhtä kaikitenkin näin tai miten,
hänhän siinä vainen kärsi turman. —

— Tuossako nyt oli koko sakka; —
kovinpa se tunnollesi koski,
hellythän kuin mikin vanha akka,
vallan sun on kalpeana poski! —

— Vanha Halli, mun jo kiehuu viha,
tuki nopeasti häijy suusi,
taikka joutuu korpille sun liha,
Hornin koirille sun kurjat luusi! —

Rankka väliin. Vaikeasti saapi
hillityksi vihateon tuiman,
sillä Hallihin nyt kuohuaapi
koko ärsytetty viha Suiman.

ORJAKARSINASSA

Pimetessä pitkän päivän,
keralla sen viime häivän
orjat pääsee karsinaansa,
vapauden maailmaansa.

Sikin sokin siinä heitä
uupuneina heittyneitä;
vuotehena pehku, olki,
sama jota jalka polki.

Ennen sitä, illallista
jauhoista ja naurihista
saavat nuotiolla paistaa; —
makeasti ruoka maistaa!

Teljettynä pimeässä
viruvat he taasen tässä,
kukin voihkain vaivojansa
taikka auttain toisiansa.

Saman koki, saman eli,
toinen siis on toisen veli.
Mutta puhetta he kaihtaa,
lähimmät vain sanan vaihtaa.

— Herra, käännä meihin huomas! —
huokaa vihdoin nöyrä Tuomas.
Pakoin kohoo ääni haikee,
värjyy vihdoin virsi vaikee.

— Auta meitä äiti pyhä
nyt ja huomenna ja yhä;
anna meidän nöyrät olla
täällä elon vainiolla.

Että hyvin palvelemme
haltiaamme, että emme
vilpistele, vihaa kanna;
pyhä äiti, armos anna!

Paha ompi ihmisliha,
lauhduttele meistä viha,
anna meille kestävyyttä
vaikka sattuis isku syyttä.

Katso myöskin lempeästi
Hornin puoleen, pyytävästi
että hänkin heikkoutemme
anteeks antais, kurjuutemme.

Ettei rankaisisi kovin
sitä, joka nöyrin povin
kokee pannun taakan kantaa,
vaikkei jaksais, kaiken antaa.

Häntä suojaa lempeydelläs,
häntä siunaa hyvyydelläs;
anna kasvaa pellon, karjan,
heinän, hedelmän ja marjan. —

Virtehen jo toiset yhtyy
ja sen loputtua ryhtyy
kohottamaan ylistystä,
että tulis aivan kystä:

— Kiitos pyhä Mariamme
että olit turvanamme
tänkin päivän, kiitos yhä
ylistetty äiti pyhä!

Armollinen olit aivan
kun sä annoit kesällä vaivan,
ravita soit ruumistamme
ja taas ruokit sieluamme.

Ihana on sua kiittää,
vaikkei sanat tahdo riittää.
Ja kun tulee loppu vaivaan,
annat meille riemut taivaan ...

Vanha Luikka, ukko tuima,
vielä karski, vielä huima
harmissansa päätä raastaa,
alkaa järeänä haastaa:

— Ennen otan raippaa sata
kuin ma kuulen mokomata
tyhmää, kurjaa ruikutusta,
jok' on kaikin puolin musta.

Olen kuullut yhtä, toista,
vaan en ennen ole moista
kuin nyt kuulen tässä yhä
kun on saatu „äiti pyhä".

Mikä lie tuo oiva mamma,
siitä nyt on tullut amma
jota huutaa partasuutkin. —
Nauraa mokomalle puutkin!

Vai nyt vielä tässä kiittää
kun saa selkään! Luulen, riittää
haavat sunkin seljässäsi
Tuomas, tutki itseäsi.

Eikö orja nöyrä kyllin,
tarpeheksi, ellei yllin,
nöyremmäkskö vielä lammas,
villaks' viimeinenkin hammas?

Tuo on liian paksu märe.
Raikukohon ennen näre
vaikka aamust' iltaan aina,
alemmaks en päätä paina!

Jos lie tylsä munkin järki
niinkuin junki poikkikärki,
toki, tuon ma aina huomaan
ett' on kurja virsi Tuomaan.

Kumarrella ruoskijata
on, jos mikään, katalata,
mutta käydä vielä huoleen,
huutain jumalien puoleen,

hälle huutain siunausta,
tuo on oppi liian musta,
jok' ei sula sisussani
vaikk' ois horna takanani.

Ja myös siitä ketään kiittää
mitä meille täällä riittää —
ruoskaa, kurjuutta ja vaivaa
vuoksi jonkun utu-taivaan, —

hulluutena täytyy pitää;
mulle kostoa se itää.
Moista laulaa orjan suulla
suoraan suututtaapi kuulla! —

— Luikka, aivan oikein puhut,
ihan rinnastani uhut, —
virkkaa Ontra, Luikan lainen
ukko jäyhä, karskimainen.

— Luikka, elä nosta uhmaa,
Herralle on puhees tuhmaa;
ylpeätä taivas kostaa,
nöyrän pelastaa ja nostaa.

Kärsimys on synnin tähden;
kaikki teet sa Hänen nähden
jolta vaiva, vitsa kohtaa;
nöyryyteen niin Herra johtaa. —

Neuvojaan taas Tuomas vakaa
nöyrin mielin kokee jakaa.
Luikka, että kalskahtaapi,
taasen sananvuoron saapi.

— Nöyrä, ehk'en saman verran,
olin myöskin minä kerran;
eipä kohentunut kopu,
eikä tullut tunnon sopu.

Vasta uhmimaan kun aloin,
potkimahan päin ja jaloin,
sain, jos lisää p[illegible]usta,
hieman tunnon sovitusta.

Näet nöyränä en taivu
enkä mieliehdoin vaivu
orjaks, vaikka olen pakoin,
monin raskain verisakoin.

Kolme kertaa ikeen heitin,
jätin Hornin, jäljet peitin;
koirinensa kiinni saivat,
kärsin julmat koston vaivat.

Viel' ei ole mennyt halu,
sellainen ma olen kalu;
aina vapauteen, pakoon
valmis, vaan ei orjavakoon. —

Värjyy taasen ääni Tuomaan:
— Jätän itsein Herran huomaan,
olen nöyrä, olen pieni,
hänpä tietää, ohjaa tieni.

Hänpä on mun orjaks luonut,
toisen herraks, vapaaks suonut.
Oikeata taikka väärää,
hänpä tutkii, hänpä määrää. —

— Siltä näyttää, Luikka jatkaa,
niinpä sitte jatka matkaa
luottain tuohon ohjasnuoraan;
minä hornaan menen suoraan.

Mutta sano, Tuomas vakaa,
kuin niin hullusti hän jakaa,
hän, tuo jumalasi suuri,
oikeutta, niinkuin juuri?

Sano, onko missä vika,
että Horni, moinen sika,
joka aina pahoin eli,
on kuin jumalasi veli.

Ja sä Tuomas, hyvä miesi —
totta kai hän sen myös tiesi —
olet Hornin orja kurja,
osas kaikinpuolin nurja? —

— Tutkimatta multa syytä
sitä antaa mit' en pyydä.
Viisasteluun olen tuhma,
mutta olkoon poies uhma.

Sanon sen mä vielä vainen:
poikas oli samanlainen
kuin sa Luikka, miten kävi:
koston luoti lävistävi! —

— Jospa kosto, kosto Hornin;
jumalas ei ollut sormin
pyssyn eikä luodin myötä;
huovi teki Hornin työtä.

Muuten, pojastan' ei huolta.
Parempi on nuorna kuolta
vapauden veikkatiellä
kuin on elää orjan miellä.

Jospa hänen laisiansa
olis koko orjakansa,
eipä ruoskis heitä Horni,
viratta ois piinatorni. —

— Sano, miten orja voisi,
vaikka vapaus nyt oisi,
elää ilman huoltajata?
Mistä puuro, mistä pata? —

— Kukas teki Hornin aurat,
kynti pellot, niitti kaurat;
kuka kaasi korven vallan,
kuka ajoi suosta hallan?

Kuka puipi riihet ryskäin,
kuka jauhaa jyvät jyskäin?
Kuka tekee, raataa työtä
läpi päivää, puolen yötä?

Horniko, mi vaunuistansa
katsoo joskus orjiansa?
Horni, vaiko Tuomas-parka,
orja, ahertaja arka? —

— Puheesi on Luikka kumma,
totta lienee suuri summa,
mut en älytä mä saata
esimerkiks: mistä maata? —

— Eikö monta peninkulmaa
ole sydänmaata julmaa
joka suuntaan; poikki tuosta
saisit varmaan viikon juosta. —

— Mut on tuossa pulmaa kaksi:
kuka ostais vapahaksi
orjan, niin ja entäs laita:
sydänmaat on Hornin maita? —

— Orjan ostakoon ken myönyt,
päästäköön ken vangiks lyönyt;
taikka jos et ruumistasi
myönyt, pidä omanasi.

Olet silloin ryöstökalu,
orja, joko kun on halu
taikka orja väkipakoin,
pelotuksin, verisakoin.

Mistä maata? Sama taksa:
ellei Horni maata maksa,
minun osaa, min' on vienyt,
kaupasta en minä tiennyt.

Jokaiselle maan näät pintaa
täytyy olla, eikä hintaa
luoja vaadi, vainen työtä
siltä, joka aikoo syödä. —

Hetken kaikk' on aivan hiljaa,
miettii Luikan järjen viljaa.
Vihdoin suunsa aukaseepi
Ontra, sanan laukaseepi:

— Mun käy mullin mallin aju,
mist' on sulla moinen taju?
Sulle lahjat suuret suotu,
orjaksi ei sua luotu! —

— Kuka orja, kuka vapaa,
on vain kurjaa ihmistapaa.
Vapahiks on kaikki luotu
joille elämä on suotu.

Kukas aitaa linnun teitä, —
yhtä vähän kahlii meitä
Horni taikka mikään, kukaan
luojan pyhän lain mukaan.

Meidät vaan on petoksella,
ovelamman oikeudella
saatu tähän ikipaulaan,
orjan marhaminta kaulaan.

Syy on siinä, että emme
luottanehet järkehemme —
emme siihen osanneetkaan,
kun me emme aatelleetkaan.

Niin on saatu usko siitä,
ettei muka meille riitä
luojan lahjaa vapautta,
eikä ihmisoikeutta. —

Luikka hetken henkäseepi
ja taas alkaa, jutteleepi:
— Kuinka tajuamaan aloin?
vähin erin, pienin paloin.

Muistan vielä hiukan verran
kun ma olin vapaa kerran,
kotitöllin, kuinka siellä
temmeltelin riemumiellä.

Juoksenneltiin pitkin teitä,
sisko sitoi seppeleitä
ruohoista ja kukkasista,
minä autin poimimista.

Muistan sitte, kuinka tupaan
miehet oudot ilman lupaa
astui, asekielin haasti,
meidät mukanansa raasti.

Kyllä sätkin, löin ja purin,
tappelin ma kaikin kurin,
mutta minkäs lapsi mahtoi,
julmat teki mitä tahtoi.

Ensi raipat sain jo heti,
veri lähti, niin ne veti;
sisko oli hulluks tulla,
luonto vainen paisui mulla.

Sitte alkoi tämä tahti,
kintereillä aina vahti.
Lassa lapsen leikit jäivät,
työssä kului pitkät päivät.

Työssä, ilman valinnata,
niinkuin silloin muita sata;
työssä, vaikkei mielin nöyrin,
hikivirroin, selin köyrin.

Silloin heräsi jo hitu
aivoissani älyn itu;
tunsin jo sen veressäni
että kärsin vääryyttäni.

*Näin, kuinka ryöstösarja
jatkui, kasvoi orjakarja;
kuinka tuotu taltutettiin,
siiven tyngät höyhennettiin.*

*Näin, kuinka kuihtui elo,
tuhaks paloi posken helo;
kuinka nousi orjalapset,
kuinka kaatui harmaahapset.*

*Kuinka kurja orja-äiti
verin raatoi, voihkin jäyti,
raamuin revittynä rinta,
ruoskin runneltuna pinta.*

*Näin piinattavan naisen,
riisuttavan neitokaisen
ruoskittavaks' Hornin nähden,
hänen himo-oikkuns tähden.*

Näin, kuinka nautti Horni,
hivui kämmen, nousi sormi,
silmät, kasvot, kaikki eli
koska nainen kieritteli.

Ja ma näin Hornin kemut,
naiset, hurjat juomaremut, —
näin salaa, kuulin julki,
aina niistä tiedot kulki.

Näin, kuinka ilman kiistaa
orjat kilvan raasti riistaa
Hornin aittaan, nälkää nähden, —
minkä vuoksi, minkä tähden?

Hälle, jok' ei hidun vertaa
vaivaa nähnyt edes kertaa
yhden jyväsenkään vuoksi, —
himoitessaan hiki juoksi.

Mit' on nähnyt piinatorni,
tiennee parhaiten sen Horni;
kokenut oon hiukan verran,
käyvän kuullut näinkin kerran:

Äidin, sulhon syleilystä
kerran, siit' ei epäilystä,
oli ryöstettynä impi,
neito muita kaunihimpi.

Hornin linnaan lintu tuodaan
lahjusmaljat remuin juodaan.
Niinkuin toiset peloin vaipuu,
[illegible]lee Horni, tääkin taipuu.

Häilyy vuodeliinat valkeet,
riehuu raukan rinnan palkeet,
nousee, laskee, silmät palaa;
Horni nautitsee jo salaa.

Vaatii tytön hyväilyitä
ilman ehtoja ja syitä
tuohon totuttuhun tapaan
lailla käskijän ja vapaan.

Tytön hievahda ei hiven ,
istuu, kylm' on lailla kiven,
heittää vainen välkkysilmin
inhon, vihan liekit ilmi.

Horni raivostumaan alkaa,
Huutaa, ärjyy, polkee jalkaa,
mutta eipä sekään auta,
tyttö on kuin kylmä rauta.

Avuks piiskurin ja orjan
kera siiman hienon, norjan
Horni vaatii, ruoska soimaan,
kunnes tyttö vaikeroimaan.

Luulee Horni tulleen kystä,
nauttimaan jo hyväilystä
pääsevänsä luulee — nauraa,
käskee tytön tulla kaulaan.

Juuri kun on saamallansa
saakin mällin naamahansa
sekä päälle päätteheksi
verisyljen voiteheksi.

Nytpä jatkamahan piinaa,
suuhun kaadetahan viinaa
tytön, kunnes tajutonna
vuoteelleen saa Horni konna.

Kun saa tyttö tajuntansa,
tuntee Horni nahkassansa;
puree, raapii tyttö hurja,
pakohon jo pääsee kurja.

Palkaksensa sai vaan vaivat,
huovit kohta kiinni salvat;
asuntona sitte torni,
piinamestarina Horni.

Miten kauan, millä lailla
rääkättiin, on varmaa vailla,
mutta yhä tyttö esti,
viime piinahansa kesti.

Hänet, näet, jaloistansa
keksi Horni piinahansa;
venytetään, kunnes hepee,
kaunis kahtahalle repee ...

Näitä kun ma tiennyt olen,
ihmekös jos uhmin polen
Hornin maita orjajaloin,
kostoani haudon valoin.

Ihmekö jos aattelenkin
yhtä, toista — niinkuin senkin,
ettei luojan lain mukaan
toisen orja ole kukaan.

Niinkuin senkin, ett' on väärin
antaa tehdä mielinmäärin
kanssa itsensä ja toisen
Hornin laisen pirun moisen.

Ja jos oisin vielä nuori,
saispa olla vaikka vuori
edessäin, sen puhkaseisin,
lapsein vapauteen veisin! ..

Lopettaapi Luikka jutun
julman, monellekin tutun,
mutta haastettuna kielin
peljättävin, kostomielin ,

herättää se, joskin kammon,
halut kuollehet jo ammon.
Aatos liian raskain lastin
pyrkii, ryntää ristin, rastin.

Miel' on synkkä, niinkuin yökin,
muistuu päivä, muistuu työkin;
pahnapehun kahinahan
yhtyy huoka orjapahan.

Kesken kaiken hiljaisuuden,
aatossumman sekavuuden,
salpa nopeasti laukee,
joku tulee, tuke aukee.

Niinkuin lyönyt olis siima
vihlasee nyt pelon viima
kun ei tiedä miksi, mitä
vielä tapahtuman pitää.

— Hiljaa! Kaikki paikallanne!
Ainoastaan korvianne
hetken auki pitää saatte,
kun ma puhun, kuunnelkaatte! —

Luikka ylös kimmahtaapi:
— Mitä korvan' kuulla saapi?
Jos et liene piru itse,
niin oot poikan' jumaliste! —

— Luikka olen, Luikan poika,
luussa, lihassani roikan,
vaikk' on haava rinnassani
josta tihkuu hurmettani.

Mutta hiljaa, isäukko,
joka suulle hetkeks tukko,
aikaa nyt ei haastaa noista,
vaan on henki-asioista.

Kuuletteko, kuinka tuolta
Hornin linnan sisäpuolta
kuuluu veriherrain remut? —
Siell' on näet hiiden kemut!

Tullut sinne taas on noita
orjalaumain ruoskijoita
viikoks' vieraisille tänne; —
tunnette sen seljässänne.

Pöydät siellä herkuin tulvii,
viinit lattioille hulvii,
pillit vonkuu, rummut räikkää,
miehet niinkuin hullut mäikkää.

Seassansa orjattaret
tuleen kiehtoo vanhat karet,
tanssii, keimaa, liekarehtii,
minkä keksii, minkä ehtii.

Pöppövoudit siell' on kanssa,
toiset mäikkää tuvassansa
humalassa, laulain, huutain
kanssa Hornin vanhain luutain.

Tämän tietohoni urkin,
tämän näin, kuulin, kurkin,
mutta kertomatta pahin,
joka antaa loppu tahin.

Vielä, ehkä tänä yönä
noilla hurjilla on työnä
kukkuroida tätä saastaa:
teidän lapset tuonne raastaa.

Tytöt, jotk' on neljätoista,
taikka kaunihimmat noista
raastetahan tuonne kemuun
alastonna miesten remuun.

Vierahatkin näet ihaa
saada ehta-immen lihaa
vielä ehkä tänä yönä,
kosk' on nautinto nyt työnä.

Tuomittu siis Tuomaan Tuna
sekä siskon', Luikan Luna,
Ontran Aino — tytöt moiset
sekä kaikki kukat toiset. —

Orjatalli niinkuin pata
kuohuu, äänen sorinata
pahnaoljen kahu säistää.
Luikka vielä kiihkon väistää:

— Viel' on sanomatta sakkaa,
senkin nyt ma teille nakkaan:
huomenna on veren tuoksu,
ruoskanäyte, kujan juoksu!

Kosk' on raisu Luikan suku
saa nyt koko orjaluku
selkähänsä ruoskan vaot,
että loppuu uhmat, paot.

Sitäpaitsi ilman sitä
vierastenkin vuoksi pitää,
näet huvittaaksi heitä,
hiukan leikityttää teitä.

Huomenna se, orjat, alkaa,
siispä selkää sekä jalkaa
joka ainut tunnustelkaa,
vanhat haavat parannelkaa.

Kahahda ei enää oljet,
kaikk' on hiljaa; rinnan poljet
vainen hurjin palkein liehtoo;
aatos peljättää ja kiehtoo.

Luikka ymmärtääpi yskän,
laukasee jo loppuryskän:
— Orjat, kurjat maassa siellä,
pelastus on pakotiellä!

Tilaisuut' ei parempata —
vaikk' on kyllä ollut sata —
tule, kuin on tänä yönä,
lähtö vaikeimpana työnä. —

Koko pahna kuhahtaapi,
Ontra sanoneeksi saapi:
— Entä miten verikoirat,
vahtihuovit vartioivat? ?—

— Siit' ei ole myöskään huolta,
urkin myöskin sitä puolta:
huovit nukkuu humalassa,
pyssyt tuvan karsinassa.

Viimeinenkin, Vanha Halli,
portahaltaan niinkuin palli
vyörähti myös ukkopaha,
nyt on ylimpänä maha.

Ainut valvehella Suima,
poika rehti, huovi huima,
tietää, mitä yritämme
ja on meidän ystävämme.

Sovimme jo yhteistyöstä,
suunnitelman koko yöstä.
Se nyt heti kuunnelkaatte,
sitten itse päättää saatte:

Tallin tyyten tyhjennämme
pitäin ratsut hyvänämme,
miesi, jok' ei tuota pelkää,
täältä joka ratsun selkään.

Linnan lasiin lähteissämme
pyssyn paukut tyhjennämme;
synnyttää se aika hopun,
se on myöskin alku lopun.

Syntyy sekasotku tuima,
nytpä toimimahan Suima:
verikoirat irrottaapi,
miehet ajojahtiin saapi.

Humalaiset kiihkossansa
eivät laske voimiansa,
jokahinen syöksyy samaan:
karanneita ajattamaan.

Verikoirat jälkiämme
seuraa, miehet perässämme;
niin [illegible] sitte etenemme
hiljal[illegible]sa, liiaks' emme.

Nyt on teidän vuoro vasta
pemahtaa pois karsinasta,
jokahinen, miehet, naiset,
vanhat sekä lapsukaiset.

Vaimot, lapset heti matkaan
ettei uupuis heikommatkaan,
mutta miesten ennen sitä
jotain vielä tehdä pitää:

Vapauttaa Hornin vaimo
mukahanne nainen aimo;
sitte, mitä voitte, saatte,
matkahanne ottakaatte.

Suuntamme on kohti pohjaa.
Se ken joukkoanne ohjaa
tietköön että huomenkoilla
oomme Haukankallioilla.

Näet etelään me heitä,
kunne seuraavatkin meitä,
talutamme taitavasti,
sitte kaarros rivakasti.

Näin kun teemme, niin ei turhaan
vuoda verta, synny murhaa,
paitsi jos niin välttämättä
että täytyy käyttää kättä.

Silloin tiedättepä mitä
teidän, orjat, tehdä pitää:
käyttäkäätte säälimättä
silloin vaikka koston kättä.

Nyt on asiani loppu,
nyt on myöskin teidän hoppu.
Nopeasti päättäkäätte,
lähdettekö, vaiko jäätte? —

Niinkuin kosken kohinana
vyöryy lähdön myöntösana.
— Hyvä! Kenet johtajaksi
valitsette, taikka kaksi? —

— Vanha Luikka, Ontra toinen,
siin' on pari aikamoinen! —
ehättääpi heti kieli,
se on koko joukon mieli.

— Ken nyt teistä uskaltaapi,
raisun ratsun alleen saapi?
Kaksikymment' joutuisasti,
sitte matkaan rivakasti. —

Kohta miestä on se summa.
Luikan rintaa riemu kumma
vihlasee sen suuren salan
virkahtaissa vielä valan:

— Veljet, orjat, vannokaamme,
että henkemmekin paamme,
viimeisehen teemme tenää,
tulematta tänne enää!

Veljet, orjat! Huomen koilla
tuolla Haukankallioilla
jälkeen viime orjayömme
vapahina kättä lyömme! —

HAUKANKALLIOLLA

Usvalavanteitten yli,
jotka peittää salon soita,
aamun ruskohohde-syli
halaelee kukkuloita.

Haukankalliolle miest
ponsin jousin kiipeääpi.
silmät, palaen kuin liesi,
yli ympär' tähystääpi.

Vyöltään tempaseepi torven,
puhaltaa ja ilma raikuu,
yli soitten, yli korven
kumahdellen ääni kaikuu.

Vierellänsä kymmenkunta
miestä kalliolla loikoo,
väsyneinä, koiran-unta
nukkuin ruumistansa oikoo.

Kalliolle istahtaapi
nuori Luikka väsyneenä,
silmät surukaihon saapi,
ääni, kasvot synkenneenä:

— Aavistelen, jokin turma
tavannut on, ehkä surma.
Myöten mennehellä säällä
olisivat varmaan täällä. —

— Ehkä, virkahtaapi yksi,
tulivatkin estetyksi;
Hornilla on keinot hiiden,
mikä tietää konstit niiden. —

— Taikka, arveleepi toinen,
joukko ehtinyt ei moinen;
löytänehet eivät meitä,
askel johti harhateitä. —

— Otaksuma tuo ei pidä
vaikka miten käännän sitä.
Johtajan' on isä-ukko,
Ontra toinen, siin' on lukko.

Molemmat he osaa tänne
vaikka yössä ja myös jänne
heill' on juuri sitä maata
etten epäillä ma saata.

Ja jos vaikka väsähtivät
välille, niin ymmärsivät
siitä meille viestin laittaa,
ettei synny mitään haittaa.

Mutta onhan sata haaraa
kohtalolla, kaikk' ei vaaraa;
niinpä vielä vuottakaamme,
päivän kera selvän saamme. — —

Sumujärvet hiljaa haihtuu,
tummat pohjat sinne jääpi,
kuvat avartuu ja vaihtuu
metsä lauluun helkähtääpi.

Luikka tahtomattaan virkkaa:
— Kaunis olet eräaamu!
Noinpa olta silmäs kirkkaan
haihtuu öisen sorron haamu! — —

Aurinko jo kohoaapi,
hetki hetken perään vierii,
toinen toistaan rauhottaapi,
Luikan otsaan hiki kierii.

— Pojat, nyt en enää kestä;
pirukaan ei mua estä!
Kohti Hornin samotkaamme,
että tästä tolkun saamme. —

Toisten ylös kömpiessä
Luikka vielä yli vakoo
toivon hitu sydämessä. —
Katso, siellä lepät lakoo ...

Ukko Luikan runko jyry
näkyvihin sieltä vääntyy! —
Nytpä syntyy ilon myry,
sylit häntä kohden kääntyy.

Mut on ukko nähdä kumma:
lyyhää, kantaa jotain taakkaa,
sääressänsä aimo summa
ryysyjä ja sitä laakkaa.

Nuori Luikka kuumentuen
tuota katsoo, kalpeneepi,
ottaa kalliosta tuen,
mielen kuohun hallitseepi.

Hellävaroin vanhus synkkä
taakan kallihinsa laskee,
katkee hetken ilon lynkkä,
kasvot vaihtuvat jo vaskeen.

Siinä lepää Luikan Luna,
orjaperheen tähden pilke,
poissa posken vieno puna,
vaienneena äänen hilke.

Verin tahrattuna rinta,
sammuneena silmän palo —
monen, monen ilon hinta,
monen synkän hetken valo . . .

— Tässä olen, valan pidin,
piti myöskin Luikan Luna,
vaikkei enää sittemmitin
hällä kuohu elon puna! — —

Veljen pää nyt valahtaapi,
hetkeks siitä poies kääntyy,
mutta taasen kohoaapi,
siitä ukon puoleen vääntyy:

— Arvaan, mutta kerro tyyni,
miten kävi, munko syyni?
Voi ne orjat, voi ne kurjat,
voi ne Hornin hurtat hurjat! —

— Niinkuin sinä poika uhuit
niinpä kävi, totta puhuit,
mutta joku meidät petti,
jotta Horni lopun ketti.

Kuulimme kun pyssyt laukes,
lasit soitti, remu raukes
kohotakseen kauheana
meluna ja ulvontana.

Nytpä kuuluu kuinka Suima
huutaa, ääni ylen tuima:
— Orjat karkaa! Orjat karkaa!
Tuolla menee pitkin sarkaa!

Irti laskeneet on pedot
myöskin ratsut, kaikki hepot!
Pois nyt viinan, unen horkka,
perään, joutuin, joka sorkka! — —

Siin' on hirtehisen häly,
pois on tolkku, pois on äly;
koirat ulvoo, Horni huutaa,
voudit, huovit soittaa suutaan.

Ja niin kaikki, mikä mitein,
kukin urho-mielipitein
rientäin ajamahan takaa
jahtikiihoitusta jakaa.

Silloin mekin pahnastamme
tanhualle pemahdamme.
Mitä mikin käteen saapi,
aseeksensa sivaltaapi.

Käymme läpi holvit Hornin,
salit, kellarin ja tornin,
ovet lyödet edestämme.
vaan ei löydy etsimämme.

Yks' on vielä kiinni ovi,
joss' on reikä, pieni lovi;
Ontra siitä kurkistaapi,
kallohonsa iskun saapi.

— Olipa se aika eto,
se on varmaan joku peto, —
tuumii Ontra päätä pitäin,
— halkes kallo likimitäin! —

Ovi rikki; katsotahan.
Seassa nyt löyhkän pahan,
siivon kamalimman, kurjan,
näemme nyt naisen hurjan.

Sähyy, irvistää kuin kissa,
sormissansa kamalissa
kynnet kahta tuumaa varmaan,
iho, tukka tuhkanharmaa.

Siinä kuulun Hornin vaimo,
muinen kaunis, oiva aimo.
Ihme että vielä eli!
jokahinen ihmetteli.

Täytyy kurja jättää sinne,
eihän moisesta nyt minne.
Loput orjattaret kerään,
sitte etujoukon perään.

Tuskin heidät saavutamme,
silloin vonkuu korvissamme
luoti yksi — mistä tullut?
Mykistyimme niinkuin hullut.

Kohta useammat paukkaa,
samassa jo ratsut laukkaa
kohti suurta joukkoamme,
joka sinkoo kahtahanne.

— Seis! ma huudan. — Veljet, orjat
kohti käykää, olkaa norjat!
Täss' ei pelko, pako auta,
mutta isku, seiväs, rauta! —

Alkaa siinä tuima rymy,
pyssyn pauke, kangen jymy;
ratsut ravaa, miehet häilää,
huutoo keihästä ja säilää.

Näen, kuinka kaatuu kaski,
missä taidoin heiluu vaski, —
luokona vaan miehet, naiset,
vanhukset ja lapsukaiset.

Ja tuo Hornin joukko kasvaa, —
hiidestäkö tuota rasvaa,
hevot päälle päätteheksi? —
tuota en ma heti keksi.

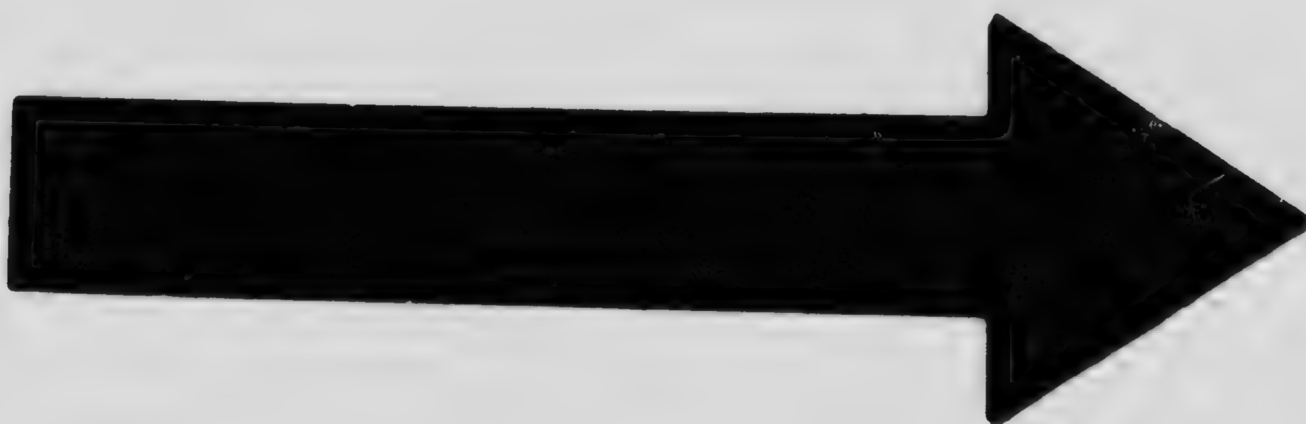
Niinpä siinä saarrettuna,
suojassani rakas Luna,
oivaa kankeani käytän
ja, ma sanon, miestä näytän.

Ken vain siihen kurkottaapi
kuuman tervehdyksen saapi.
— Eespäin orjat, huudan yhä,
täst' on tullut leikki pyhä!

Loitompana Ontran ääni,
että kaikuu koko lääni,
huutaa: — Puikaa saatanoita
niinkuin piru akanoita! —

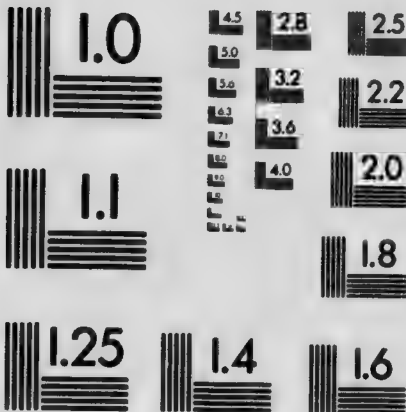
Mutta samassa ma kuulen:
„Ontra kaatui"; siihen, luulen,
loppui leikki siltä puolta,
miehet taisi loppuun kuolta.

Nytpä mulle vasta alkaa;
asettelen kättä, jalkaa,
sillä huomaan, yksinäni
saan nyt ostaa elämäni.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

Siinä lihakasa suuri
edessäni suojusmuuri,
jonka yli saivat koittaa
ıka vanhan Luikan voittaa.

Kangen oisin voinut vaihtaa
keihääseen, vaan käsi kaihtaa;
niinpä pidän koilakkani,
sillä ja'an herkkujani.

Heti siihen ryntää pari;
toisen kohtaa heti kari,
mutta ovelampi, toinen,
miesi vankka, hitonmoinen,

väistää, jo on pistämässä,
keihään kärki yltämässä;
silloin pyssy paukahtaapi,
miesi horjuu putoaapi.

Luna, saanut tuliluikun,
ladannut, nyt antoi tuikun
juuri kun ma, luulen totta,
olin lähtöpassin ottaa.

Samassa taas siinä kaksi,
ottelu käy tuimemmaksi;
toisen, luulen, halkes kallo,
mutta toinen niinkuin pallo

edessäni huitoo, pyörii,
lyö ja väistää, aina hyörii,
kunnes piikin sääreen työntää
ja ma kaadun, täytyy myöntää.

Mutta samassapa Luna
siinä niinkuin ammuttuna
keihään taitse hiukan hyppää
ja kuin jotain sieltä nyppää.

Näen, kuinka miesi horjuu,
niinkuin varjoansa torjuu,
sitte retkahtaa ja kaatuu —
silmissäni kaikki maatuu.

Kuin lien ollut siinä hetken,
lienkö tehnyt horkkaretken,
mutta silmäni kun avaan,
sylissäni Lunan havaan.

Kuollut! sen ma näen heti;
sydäntäni pahoin veti
ja ma taisin taasen hetken
tehdä muilla mailla retken.

Herättyä taasen siitä
puren hammasta kuin piitä;
pyyhin veren, kaavin ravan,
köytän säären jomottavan.

Katsastelen surman viljaa:
kaikk' on vaiti, makaa hiljaa,
melu kuollut, pauke laannut,
sadat siin' on levon saanut ...

Tytön sylihini otan,
poies tantereelta sodan
päätän hänet kauas kantaa,
siellä hälle levon antaa.

Niin ma kannoin tänne asti
hellästi ja varovasti,
koska Hankankailioilla
piti olla aamun koilla ...

— Noin se kävi — noinko piti?
Vilja, joka juuri iti
lupaavana, sortui tuohon
niinkuin kätten läpi suohon.

Syy on minun eikä heidän,
syy on suunnitelman meidän:
Vältettihin muka murha,
niitettihin oma turma.

Miksi tuota mutkikasta —
nyt ma seikan näen vasta —
noudatettiin pakotapaa,
toinen tie kun oli vapaa?

Miksei käyty tietä suoraa,
pitäin samaa ohjasnuoraa
jota Horni meihin nähden,
pyhän asiamme tähden?

Joku petti, sanoit ukko;
laukase jo sekin tukko
ja ma vannon: sen ma kostan,
hirtehen ma karjan nostan!

Suima eronnut on meistä,
tiesi lempo hänen teistä,
mutta jos hän meidät petti,
piru myöskin hänet ketti! — --

— Suotta, poika, syytät Suimaa,
miestä rehtiä, jos huimaa.
Kun ma muistelen, niin huomaan,
että teko oli Tuomaan. —

— Tuomaan? .. Tuo on vähän kumma,
mutta olkoon, se on summa:
koston tuon ma pidän työnä
ja jo heti ensi yönä! —

— Vetää saat jo päälle ristin,
minä hänet naulaan pistin! —
kalskahtaapi aivan luota,
että säikähtävät tuota.

Siinä edessä on Suima,
yhä raisu, yhä huima.

Etelähän kättä nostaa:
— Näettekö, tuokin kostaa! —

Kostaa julki eikä salaa.
Hovi Hornin siellä palaa,
syttäjä kun vaimo oma;
onpa kokko jylhän soma! —

— Hurraa! Luikka huudahtaapi
— hyvän tästä lopun saapi!
Pala, niinkuin poltit meitä,
viimeyösi uhrit keitä!

Kulukohon vuosisadat,
muuttukohon tähtein radat,
mutta kerran päivä koittaa
jolloin viime orja voittaa!

Jolloin, niinkuin tänään Hornin,
joka orjalinnan torni
kiviröykkiörä kaatuu,
ajan kanssa siihen maatuu! ...